

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPANJI 2022. GODINE

YIHR

INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA
YOUTH INITIATIVE FOR HUMAN RIGHTS
NISMA E TË RINJVE PËR TË DREJTAT E NJERIUT

SADRŽAJ

3	Uvod
5	Ključni nalazi izveštaja
10	Zakonodavni okvir
14	Kandidati osuđeni za ratne zločine
18	Kandidati povezani sa ratnim događajima
25	Lica povezana sa ratnim događajima kao podržavaoci kandidata
28	Ratni zločinci kao podržavaoci kandidata i izbornih lista
40	Odnos izbornih lista i predsedničkih kandidata prema ratnim zločinima
51	Preporuke institucijama Republike Srbije

UVOD

Izveštaj pred vama tematizuje i dokumentuje uzajamnu podršku ratnih zločinaca i predstavnika političkih partija, odnosno predsedničkih kandidata na predstojećim izborima u Srbiji, kao i izjave predstavnika izbornih lista o ratnim zločinima i ratovima devedesetih. Izveštajem podsećamo na izjave koje su kandidati na predstojećim izborima dali od 23. januara do 23. marta 2022. godine.

Izveštaj sadrži analizu zakona koji nominalno sankcionišu negiranje ratnih zločina, analizu izbornih zakona, profile osuđenih ratnih zločinaca kao kandidata i podržavalaca izbornih lista, kao i osoba koje se dovode u vezu sa ratnim zločinima.

Rat u Ukrajini i izborna kampanja samo su novi okidači za nastavak promocije ratnih zločinaca u Srbiji, poput Ratka Mladića, Radovana Karadžića, Vladimira Lazarevića, Vinka Pandurevića i Veselina Šljivančanina. Kandidat za narodnog poslanika je Vojislav Šešelj, uprkos osuđujućoj presudi Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove za progon i podsticanja na progon Hrvata u Hrtkovcima u Vojvodini. Paralelno sa izbornom kampanjom, na beogradskim ulicama i zidovima i dalje se nalaze crteži, grafiti i murali u slavu Ratka Mladića.

UVOD

Kampanja za predstojeće izbore protekla je u znaku skoro opšteg konsenzusa, uz retke izuzetke, da se u Srebrenici nije dogodio zločin genocida. Dominantni nacionalistički narativi, negiranje sudski utvrđenih činjenica i retorika koja osnažuje podele u regionu predstavljaju niz populističkih metoda za dobijanje što većeg broja glasova na izborima. Praksa slavljenja ratnih zločina i zločinaca, koja dehumanizuje žrtve ratnih zločina, ima tendenciju da dodatno zaoštiri odnose među zemljama u regionu bivše Jugoslavije. To ujedno predstavlja i značajnu prepreku za društva u regionu na njihovom putu ka Evropskoj uniji.

Izveštaj ima za cilj da informiše građanke i građane Srbije o rasprostranjenosti politika koje ideološko uporište imaju u negiranju i poricanju ratnih zločina, kao i njihovim alternativama koje se predstavljaju na izborima. Na kraju, institucijama Srbije predlažemo 15 preporuka kako bi mesto poštovanja i priznanja umesto zločinaca konačno dobile žrtve ratnih sukoba. Politička aktivnost ratnih zločinaca i uzajamna podrška između njih i političkih partija u izbornoj kampanji dodatno ponižava žrtve njihovih zločina i predstavlja prepreku izgradnji trajnog mira u regionu.

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPANJI 2022. GODINE

KLJUČNI NALAZI IZVEŠTAJA

KLJUČNI NALAZI IZVEŠTAJA

- 1 | **Kandidatura ratnog zločinca Vojislava Šešelja** na parlamentarnim izborima koji zauzima prvo mesto na izbornoj listi Srpske radikalne stranke (SRS).
- 2 | **Šest osuđenih ratnih zločinaca (Vojislav Šešelj, Vladimir Lazarević, Veselin Šljivančanin, Nikola Šainović, Dragan Vasiljković, Vinko Pandurević) podržalo je liste i kandidate vladajuće koalicije SNS-SPS.** Lazarević je zajedno sa Aleksandrom Vulinom predao potpis podrške za predsedničku kandidaturu Aleksandra Vučića. Šešelj je pozvao svoje simpatizere da glasaju za Aleksandra Vučića na predsedničkim izborima. Šljivančanin i Šainović su funkcioneri SNS-a odnosno SPS-a. Vasiljković i Pandurević su diskreditovali druge izborne liste i kandidate, što su činili i Lazarević i Šljivančanin, kritikujući najviše Zdravka Ponoša, predsedničkog kandidata liste “Ujedinjeni za pobedu Srbije” zbog njegovog stava da je “bilo dobro isporučiti optužene za ratne zločine Haškom Tribunalu”.
- 3 | **Četiri kandidata na parlamentarnim izborima (Ljiljana Mihailović, Božidar Delić, Vjerica Radeta, Petar Jojić) su lica koja su povezana sa ratnim događajima i ratnim zločinima. Momir Stojanović, koji je učestvovao u planiranju operacije „Reka“, u kojoj je 27. i 28. aprila 1999. godine ubijeno oko 350 albanskih civila, podržao je predsedničku kandidaturu Zdravka Ponoša.**

KLJUČNI NALAZI IZVEŠTAJA

Mihajilović, koja je druga na listi SRS-a, nezakonito se uselila u stan porodice Barbalić u Zemunu jula 1997. godine. Protiv Božidara Delića, prvog na izbornoj listi “Dr Miloš Jovanović - Nada za Srbiju”, Fond za humanitarno pravo podneo je krivične prijave za ratne zločine u Trnju i Landovici na Kosovu tokom 1999. godine. Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove doneo je odluku da Vjericu Radetu (4. mesto na listi SRS-a) i Petra Jojića (27. mesto na listi SRS-a) Republika Srbija mora uhapsiti i isporučiti ovom sudu zbog postupka koji se vodi protiv njih jer su optuženi da su ometali svedoke u postupku protiv Vojislava Šešelja.

- 4 | **Odnos prema slavljenju ratnih zločinaca:** Za predsedničkog kandidata, Zdravka Ponoša Ratko Mladić je “tragična ličnost” koja je “uprkos zločinima učinila neke briljantne stvari”. Za druge predsedničke kandidate poput Boška Obradovića i Mišu Vacića, Ratko Mladić je heroj srpskog naroda. Predstavница izborne liste “Moramo”, Biljana Đorđević je izjavila da je ova lista protiv onih “patriota” koji brane mural Ratku Mladiću. Predstavnici Građanskog demokratskog foruma (GDF) počeli su izbornu kampanju na beogradskim izborima ispred murala Ratku Mladiću i tom prilikom su pozvali buduću vlast Beograda da ukloni ovaj mural.

KLJUČNI NALAZI IZVEŠTAJA

- 5 | **Poricanje genocida u Srebrenici je većinski stav izbornih lista i kandidata na predstojećim izborima.** Nosioци banalnog poricanja genocida u Srebrenici su predstavnici Srpske radikalne stranke, koalicije NADA, Suverenisti, Zavetnika i Dveri kao i predsednički kandidati Miloš Jovanović, Boško Obradović, Miša Vacić, Milica Đurđević-Stamenkovski.

Poricanje tumačenja i poricanje implikacija genocida u Srebrenici zajedničko je za liste i predsedničke kandidate SNS-a, SPS-a, liste “Ujedinjeni za pobjedu Srbije”, “Boris Tadić - Ajmo ljudi”. Ove liste i kandidati se pomogu podeliti u dve grupacije po osnovu argumentacije koju koriste. Prva, koju čine stranke na vlasti (SNS, SPS) čiji predstavnici u izjavama ističu da je u pitanju “veliki zločin ali nije genocid” i koje navode da nikada neće donositi rezolucije kojima će se osuditi i priznati genocid u Srebrenici. Druga grupacija koju čine “Ujedinjeni za pobjedu Srbije”, “Boris Tadić - Ajmo ljudi” kao osnovu svoje argumentacije ističu Deklaraciju narodne skupštine Srbije o osudi zločina u Srebrenici iz 2010. godine u kojoj se ne navodi pravni termin genocid iako se ova deklaracija poziva na presude međunarodnih sudova - presuda Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i Međunarodnog suda pravde.

Izuzetak od ove argumentacije je predstavnik liste “MORAMO”, Radomir Lazović koji se u jednoj izjavi istovremeno pozvao na skupštinsku deklaraciju i presude međunarodnih sudova, navodeći da je država Srbija priznala genocid u Srebrenici. Lista “SDA Sandžaka” je jedina koja je tokom kampanje pozvala na usvajanje nove rezolucije o osudi genocida u Srebrenici.

KLJUČNI NALAZI IZVEŠTAJA

- 6 | **Odnos izbornih lista i kandidata prema žrtvama ratnih zločina u najvećem broju slučajeva sadrži sledeće elemente:**
- Naracija o ekskluzivnoj viktimizaciji („mi smo jedine žrtve“)
 - Naracija o hijerarhiji viktimizacije („mi smo najveće žrtve“)
 - Negiranje (Srebrenica, Tuzlanska kapija)
 - Militarizacija komemorativnih praksi i diskurs mučeništva i ugroženosti (komemoracije posvećene vojnicima poginulim na Košarama, godišnjica smrti Slobodana Miloševića)
 - Instrumentalizacije žrtava srpske nacionalnosti (zločini u operaciji Oluja, Martovsko nasilje na Kosovu)
 - Isprepletani diskursi o herojstvu i viktimizaciji (Heroji sa Košara i Paštrika/ NATO bombardovanje)

Izuzetak od većinskog stava predstavljale su izjave predstavnika Demokratske stranke, Srđana Milivojevića kao i učešće na komemoracijama predstavnika partija iz Sandžaka - SDA Sandžaka i Stranke pravde i pomirenja (SPP) povodom godišnjice otmice u Štrpcima. Predsednik GDF-a Zoran Vuletić rekao je u januaru 2022. godine da buduća vlast u Beogradu pored uklanjanja murala Mladiću, mora obeležiti masovne grobnice Albanaca u Batajnici. Lista GDF-a nije uspela da skupi dovoljan broj potpisa za učešće na lokalnim izborima u Beogradu.

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPANJI 2022. GODINE

ZAKONODAVNI OKVIR

ZAKONODAVNI OKVIR

Zakonodavni okvir Republike Srbije koji se tiče izbora za narodne poslanike, lokalne izbore i izbora za predsednika Republike ne sprečava osobe osuđene za ratne zločine da u njima učestvuju.

Član 131 Zakona o izboru narodnih poslanika¹ u stavu 2 tački 3 propisuje da poslaniku prestaje mandat ukoliko je “pravnosnažnom sudskom odlukom osuđen na kaznu zatvora u trajanju od najmanje šest meseci”. Međutim, u trenutku kada je Vojislav Šešelj osuđen na kaznu dužu od 6 meseci u trenutku dok je bio poslanik njegov mandat nije prekinut iako je Odbor za administrativna pitanja bio u mogućnosti da na osnovu presude konstatuje prekid mandata.

Iako je za rad u javnim službama ili vršenje javne funkcije često neophodno dostaviti podatke o neosuđivanosti, kao i o tome da se protiv osobe ne vodi istražni ili krivični postupak, pri izboru narodnih poslanika to nije potrebno.

Istovetne odredbe koje se odnose na prestanak mandata odbornika možemo pronaći i u članu 67 stavu 1 tački 6 Zakona o lokalnim izborima.²

Ni jedan od 49 članova Zakona o predsedniku Republike³ ne sadrži odredbu o zabrani kandidovanja lica osuđenih za ratne zločine ili prestanka predsedničkog mandata licu koje ih izvrši.

ZAKONODAVNI OKVIR

Član 185 Zakona o vojsci u stavu⁴ 1 tački 3 propisuje da će profesionalno vojno lice ili lice u rezervnom sastavu izgubiti čin ukoliko “bude osuđeno na безусловnu kaznu zatvora u trajanju dužem od jedne godine”. Isti član u stavu 2 kaže da će lice koje izgubi čin izgubiti i sva prava u vezi sa njim. Međutim, nakon presuda Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKTJ) osuđeni za ratne zločine su i dalje nosioci činova i ordenja i zauzimaju značajnu ulogu u javnom životu Srbije. Predsednik Republike ukazom može oduzeti činove vojnim licima. Gubljenjem čina oni ne bi izgubili druga prava, poput penzije, ali bi oduzimanje čina osuđenima za ratne zločine predstavljao jasnu i nedvosmisleni simboličnu poruku.

Određenu vrstu zabrane negiranja ratnih zločina propisuje i član 4. Zakona o zabrani manifestacija neonacističkih ili fašističkih organizacija i udruženja i zabrani upotrebe neonacističkih ili fašističkih simbola i obeležja.⁵ Ovim članom sankcioniše se proizvodnja, umnožavanje, skladištenje, prezentacija, širenje ili na bilo koji drugi način upotreba simbola kojima se propagiraju ili opravdavaju ideje, radnje ili postupci lica za koje su ta lica osuđena za ratne zločine.

Ovim zakonom ne precizira se šta se smatra neonacističkim i fašističkim obeležjima, te tumačenje može biti široko i slobodno. Za kršenje ovog zakona propisana je prekšajna odgovornost sa blagim kaznama za fizička lica, međutim, primene u praksi nema. Odsustvo prakse vodi ponavljanju dela, a ostavlja i prostor za nedoumicu da li se zakon odnosi samo na Drugi svetski rat ili se može tumačiti i šire.

ZAKONODAVNI OKVIR

Takođe, Krivični zakonik⁶ u članu 387. stavu 5 predviđa zatvorsku kaznu za osobe koje “negiraju postojanje ili značajno umanjuju težinu genocida, zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina učinjenih protiv grupe lica ili člana grupe koja je određena na osnovu rase, boje kože, vere, porekla, državne, nacionalne ili etničke pripadnosti, na način koji može dovesti do nasilja ili izazivanja mržnje prema takvoj grupi lica ili članu te grupe, ukoliko su ta krivična dela utvrđena pravosnažnom presudom suda u Srbiji ili Međunarodnog krivičnog suda”. Ovakvim propisom isključene su presude Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i Međunarodnog suda pravde.

Dalje, Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine⁷ bavi se pitanjima efikasnosti postupaka, zaštite žrtava i svedoka, pronalaženja osoba nestalih u ratovima devedesetih, saradnje sa Mehanizmom za međunarodne krivične sudove (MMKS) u Hagu i sa pravosudnim organima drugih zemalja bivše Jugoslavije⁸, ali u njoj nema reči o glorifikaciji osuđenih ratnih zločinaca u javnom prostoru.

Ustav Republike Srbije⁹ članom 52 koji se odnosi na izborno pravo svakom punoletnom i pravno sposobnom državljaninu Srbije pravo da bira i da bude biran. Budući da nema zakonskih prepreka da se lica osuđena za ratne zločine ili povezana sa ratnim dejstvima kandiduju na izborima, odgovornost građana jeste da se informišu i pre odlučivanja o broju koji će zaokružiti na glasačkom listiću, odluče o vrednostima koje su im značajne i Srbiji u kojoj žele da žive.

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPANJI 2022. GODINE

KANDIDATI OSUĐENI ZA RATNE ZLOČINE

VOJISLAV ŠEŠELJ

KANDIDATI OSUĐENI ZA RATNE ZLOČINE

Šešelj je devedesetih godina, nacionalističkom retorikom promovisao ideje Velike Srbije i podsticao teror nad Hrvatima u Vojvodini, odnosno njihov progon i prisilno premeštanje iz Srbije. Godine 2018. Žalbeno veće Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove (MRMKS) osudilo je Vojislava Šešelja na 10 godina zatvora zbog podsticanja progona, deportacije, prisilnog raseljavanja i prisilnog premeštanja Hrvata u vojvođanskom selu Hrtkovci 1992. godine. Vreme provedeno u pritvoru mu je uračunato u služenje kazne, te je pušten na slobodu.¹⁰

Pre donošenja pravnosnažne presude, 2016. godine, Šešelj je izabran za narodnog poslanika, što je i ostao do 2020. godine. Nakon pravnosnažne presude Šešelju nije oduzet mandat, iako Zakon o izboru narodnih poslanika kaže da će poslaniku biti oduzet mandat ukoliko je osuđen na zatvorsku kaznu od najmanje 6 meseci.¹¹ Na izborima 2020. godine SRS nije uspela da pređe cenzus i uđe u Skupštinu. Na ovogodišnjim izborima, Šešelj je prvi na parlamentarnoj listi Srpske radikalne stranke (SRS), a kao predsedničkog kandidata podržava Aleksandra Vučića.

VOJISLAV ŠEŠELJ

Na osnovu pravnosnažne presude Franjo Baričević, Hrvat iz Hrtkovaca, i njegova porodica, 2019. godine su pokrenuli parnični postupak protiv Vojislava Šešelja za naknadu materijalne i nematerijalne štete. Postupak je i dalje u toku.

Prilikom dolaska na suđenje u Palati pravde, Šešelj se parkirao na plato ispred ulaza u zgradu što je prokomentarisao rečima:

“ Ako budem pri kondiciji sam ću se popeti, a ako ne, opet ću ovako. Pa valjda je četnički vojvoda, koji je pobedio Haški tribunal, zaslužio da se ne muči.”¹²

Šešelj je autor i brojnih knjiga koje često promoviše i deli u javnosti, a početkom ove godine ih je delio u Vranju, Smederevu, Leskovcu, Prokuplju, Pirotu, Zaječaru, Čačku, Šapcu, Kruševcu, Knjaževcu.

Vojislav Šešelj je u prethodnom periodu isticao da je “stvaranje Republike Srpske rezultat borbe za slobodu srpskog naroda. Zato je očuvanje Republike Srpske jedan od najvećih nacionalnih interesa. Zato moramo da se uvek i na svakom mestu borimo za istinu da Republika Srpska nije genocidna tvorevina i da je Vojska Republike Srpske junačka i slobodarska vojska.”¹³ kao i da će “Srbija čuvati svoj suverenitet i teritorijalni integritet i Kosovo i Metohiju u sastavu Srbije... uz pomoć Rusije i Kine”.¹⁴ Veliki je protivnik Evropske unije, a od početka rata u Ukrajini često je komentarisao dešavanja, jasno se svrstavajući na stranu Rusije.

VOJISLAV ŠEŠELJ

U vezi sa predstojećim predsedničkim izborima izjavio je da je “pobeda Vučića u prvom krugu interes naroda, znači i Srpske radikalne stranke.”¹⁵ S druge strane, kandidaturu Borisa Tadića prokomentarisao je sledećim rečima: “Boris Tadić je isporučio Stojana Župljanina, Radovana Karadžića, Ratka Mladića i Gorana Hadžića Haškom tribunalu i još se sam hvalisao da ih je isporučio. Na njemu je ogromno prokletstvo.”¹⁶ Za Zdravka Ponoša kaže:

“ *On je lažni, NATO “general” i tome se ne treba čuditi. Srbija ništa ne bi dobila od ulaska u NATO i treba ga raskrinkati do kraja.*¹⁷

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPANJI 2022. GODINE

KANDIDATI POVEZANI SA RATNIM DOGAĐAJIMA

LJILJANA MIHAILOVIĆ

KANDIDATI POVEZANI SA RATNIM DOGAĐAJIMA

Ljiljana Mihajlović nalazi se na drugom mestu na parlamentarnoj listi SRS, odmah iza Vojislava Šešelja.

U julu 1997. godine, Ljiljana Mihajlović, sekretarica Vojislava Šešelja i dugogodišnja članica SRS, nezakonito se uselila u opštinski stan u Zemunu u kom su živeli Barbalići, porodica hrvatskog porekla. Ljiljani Mihajlović su pri nasilnom ulasku u stan pomagali članovi SRS-a, među kojima je bio i Petar Panić Pana, tadašnji telohranitelj Vojislava Šešelja. Mihajlović je sa opštinom Zemun, čiji je predsednik u to vreme bio Vojislav Šešelj, potpisala ugovor o otkupu stana¹⁸, a Barbalići od 1997. godine pokušavaju da pravnim putem povrate vlasništvo nad stanom.¹⁹

VJERICA RADETA I PETAR JOJIĆ

KANDIDATI POVEZANI SA RATNIM DOGAĐAJIMA

Na četvrtom mestu na listi kandidata za narodne poslanike SRS nalazi se Vjerica Radeta, potpredsednica stranke, a na 27. Petar Jojić.

Protiv Radete i Jojića Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) 2012. godine doneo je odluku kojom se dvoje članova SRS terete za nepoštovanje suda. Radeta i Jojić su kontaktirali svedoke, primoravali ih da menjaju iskaze i daju pripremljene i netačne odgovore, a zauzvrat im davali novac. Godine 2015. izdat je i nalog za njihovo hapšenje, a vlastima u Beogradu je naloženo da ih izruče sudu, međutim Srbija na te zahteve nije odgovorila. Sud potom izdaje međunarodne naloge za hapšenje i traži od Interpola da raspiše crvene poternice.

Nakon što je nadležnost nad predmetom preuzeo MRMKS, 2018. godine je doneta odluka da im se sudi u Srbiji, međutim već sledeće godine je zaključeno da uslovi za to nisu ispunjeni. Februara 2020. Mehanizam je doneo pravnosnažnu odluku da se Radeti i Jojiću sudi u Hagu, a Srbija je u martu 2021. odgovorila da nije u obavezi da

VJERICA RADETA I PETAR JOJIĆ

izručuje osobe koje se ne terete za ratne zločine.²⁰ Dok predsednik Srbije, Aleksandar Vučić, govori kako Srbija neće izručiti Radetu i Jojića, predsednik Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove, Karmel Adijus, je Srbiju prijavio Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija zbog nesaradnje sa sudom.²¹

Radeta veruje da će “Srpska radikalna stranka biti deo vladajuće većine ili najjača opozicija”, te da će se tokom kampanje obraćati svakom građaninu”.²²

Ona takođe kaže:

“*Mi podržavamo Vladimira Vladimiroviča Putina. To što se dešava tamo nije agresija. On mora da brani svoj narod. Dugo traje progon Rusa u Ukrajini. Dugo traje pretnja da će se taj narod proterati kao što je to bilo u Oluji.” i ističe da “mi u SRS mislimo da je najbolja stvar što je Vučić odbio da uvede sankcije.”²³*

Prilikom posete grobu Slobodana Miloševića na godišnjicu njegove smrti Radeta je poručila: “Naša poseta grobu Slobodana Miloševića svake godine na današnji dan je naš odnos prema njegovoj borbi u Haškom tribunalu gde je na kraju i ubijen.” Posetu vidi i kao upozorenje “da niko od predstavnika režima koji je Miloševića izručio Međunarodnom sudu u Hagu ne bude više u prilici da bude vlast u Srbiji”. Najzad, Radeta je rekla:

“*Odavde prenosimo i naš trajni prezir i bunt prema Haškom tribunalu u kojem su samo Srbima izricane dugogodišnje i doživotne kazne robije i to uglavnom nevinim Srbima.*²⁴

BOŽIDAR DELIĆ

KANDIDATI POVEZANI SA RATNIM DOGAĐAJIMA

Prvi na parlamentarnoj listi “Dr Miloš Jovanović - Nada za Srbiju” nalazi se Božidar Delić.

Delić je i 2020. godine bio kandidat za narodnog poslanika, a nalazio se na 12. mestu na listi SRS, čiji je član bio od 2006. godine. Između 2008. i 2011. godine bio je član Srpske napredne stranke (SNS). Bio je narodni poslanik u tri mandata, a za vreme svog boravka u Skupštini bio je njen potpredsednik, kao i član Odbora za odbranu i bezbednost i Odbora za Kosovo i Metohiju. Nakon neuspeha SRS na izborima 2020. izašao je iz stranke.²⁵

Božidar Delić je tokom rata na Kosovu komandovao 549. motorizovanom brigadom (mtbr) o čijim je aktivnostima u istoimenom dosijeu pisao Fond za humanitarno pravo (FHP). U dosijeu se navodi da je zona u kojoj je tokom rata delovala 549. mtbr. obuhvatala opštine Prizren, Đakovica, Orahovac i Suva Reka u kojima su od marta do juna 1999. godine ubijene 2174 osobe.

BOŽIDAR DELIĆ

Njih 459 je pronađeno u masovnim grobnicama u Batajnici i Perućcu, a 375 lica se još uvek vodi kao nestalo.²⁶ Božidar Delić je 1999. godine, nakon rata dobio čin generala.²⁷

FHP je protiv Delića podneo dve krivične prijave za ratne zločine 2008. godine zbog zločina nad civilima, kosovskim Albancima, u Trnju²⁸, a drugu 2013. godine zbog neselektivnog napada na civile u Landovici.²⁹ Delić nije optužen za slučaj Trnje i u postupku je učestvovao kao svedok. Za zločin u Landovici još uvek nema krivičnog postupka.³⁰ Delić je svedočio i pred MKSJ na suđenjima Slobodanu Miloševiću, Vladimiru Lazareviću i Milanu Milutinoviću.

O koaliciji NADA Delić je rekao da ona “obuhvata sve one ljude sa kojima je godinama unazad radio kao vojnik, i činio ono što je Srbija od njih tražila”.³¹

Delić je rekao i da su “Kosovo i Metohija neotuđivi deo Srbije. To jasno piše u Rezoluciji 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija. Mnogi su za tu tekovinu glavom platili i sa tim niko ne sme da se igra. Taj stav ćemo jasno reći i u Skupštini Srbije kao narodni poslanici.”³²

Delić ocenjuje da ruska invazija na Ukrajinu i bombardovanje Srbije 1999. godine nisu za poređenje, te da tada Srbija “nikoga nije ugrožavala”, a da razume “reakciju” Rusije jer je Ukrajina željom da se učlani u NATO ugrozila ruski interes.³³

BOŽIDAR DELIĆ

Tokom februara i marta ove godine Božidar Delić je otkrio spomenik Ratku Vejinu, vojniku poginulom na Paštriku³⁴, i Albertu Andijevu, ruskom dobrovoljcu poginulom u ratu 1999. godine.³⁵ Najavu da će Aleksandar Vučić otkriti spomenik komandantu Veljku Radenoviću Delić je prokomentarisao:

“*Dok smo mi vodili krvave borbe protiv naoružanih albanskih separatista, koji su na Paštriku iz pravca Albanije bili ušli i do 1000 metara na našu teritoriju, Vučić se u Beogradu bavio opremanjem stana koji je kao ministar dobio od Vlade Srbije.*

On dodaje i sledeće:

“*Ova vlast je malo toga uradila za borce s Kosova. Teško dolaze do posla, mnogi jedva preživljavaju, a nije im ni omogućeno da se leče od posttraumatskih sindroma.*³⁶

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPANJI 2022. GODINE

LICA POVEZANA SA RATNIM DOGAĐAJIMA KAO PODRŽAVAOCI KANDIDATA

MOMIR STOJANOVIĆ

**LICA POVEZANA SA RATNIM DOGAĐAJIMA KAO
PODRŽAVAOCI KANDIDATA**

Momir Stojanović se ove godine nije kandidovao na izborima, ali je svoju podršku pružio predsedničkom kandidatu Zdravku Ponošu.

Momir Stojanović, general u penziji, tokom rata na Kosovu bio je načelnik Odseka za bezbednost Prištinskog korpusa Vojske Jugoslavije, a zatim i načelnik Odeljenja za operativne poslove Komande Prištinskog korpusa Treće armije Vojske Srbije i Crne Gore, načelnik Uprave bezbednosti Vojske Srbije i Crne Gore, a potom i direktor Vojno-bezbednosne agencije.

Stojanović je politički aktivan od 2007. godine i za to vreme je bio član SRS-a, Socijalističke partije Srbije (SPS) i SNS-a. Godine 2012. postao je narodni poslanik sa liste SNS-a, a bio je i predsednik skupštinskog Odbora za kontrolu službi bezbednosti i član Odbora za Kosovo i Metohiju.

MOMIR STOJANOVIĆ

Stojanović je učestvovao u planiranju operacije Reka koja je 27. i 28. aprila 1999. godine vođena u opštini Đakovica, u selima Meja i Korenica, a bio je i nadređeni 52. bataljonu Vojne policije. U operaciji Reka ubijeno je oko 350 civila, a hiljade su proterane u Albaniju. U masovnoj grobnici u Batajnici pronađeno je 309 osoba, žrtava ovog zločina.³⁷ Zbog zločina izvršenih u operaciji Reka za Mominom Stojanovićem je 2015. godine raspisana crvena poternica Interpola. Međutim on se na njoj više ne nalazi iako nikada nije saslušan.³⁸

Na parlamentarnim izborima 2020. godine lista “Narodni blok - Velimir Ilić - general Momir Stojanović” nije uspela da uđe u Skupštinu.

Stojanović je rekao da “Ima i onih koji ne pristaju na laž, prevaru, nesposobnost, poniženje, izdaju... i jednako odgovorno kao kada su svoju mladost i gotovo ceo život žrtvovali za svoju otadžbinu dižu glas da ukažu, opomenu, predlože i podrže pojave i procese koji vode prosperitetu ove države i ovog naroda”.

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPANJI 2022. GODINE

RATNI ZLOČINICI KAO PODRŽAVAOCI KANDIDATA I IZBORNIH LISTA

VLADIMIR LAZAREVIĆ

RATNI ZLOČINICI KAO PODRŽAVAOCI KANDIDATA I IZBORNIH LISTA

Vladimir Lazarević je, zajedno sa Aleksandrom Vulinom, dao svoj potpis i podršku Aleksandru Vučiću, predsedničkom kandidatu na predstojećim izborima.³⁹

Za vreme rata na Kosovu Prištinskim korpusom i Trećom armijom Vojske Jugoslavije komandovao je general Vladimir Lazarević. Optužnica protiv Nikole Šainovića, Dragoljuba Ojdanića, Nebojše Pavkovića, Vladimira Lazarevića, Sretena Lukića i Milana Milutinovića podignuta je 2006. godine zbog udruženog zločinačkog poduhvata koji je za cilj imao promenu etničke ravnoteže na Kosovu i obezbeđivanje kontrole srpskih vlasti nad teritorijom pritom se služeći terorom i nasiljem nad kosovskim Albancima. Žalbeno veće MKSJ ga je 2014. godine proglasilo krivim za pomaganje i podržavanje deportacije i drugih nehumanih dela poput prisilnog premeštanja albanskog stanovništva i zločina protiv čovečnosti i kaznilo na 14 godina zatvora. Godinu dana kasnije, Lazareviću je odobreno prevremeno puštanje na slobodu.⁴⁰

VLADIMIR LAZAREVIĆ

Po njega je tom prilikom poslat avion Vlade Srbije i organizovan mu je svečani doček kom su prisustvovali najviši zvaničnici. Kasnije je držao i predavanja na Vojnoj akademiji, pisao knjige koje je izdavalo Ministarstvo odbrane, prisustvovao različitim državnim skupovima, našao se na čelu Besmrtnog puka u Nišu povodom obeležavanja Dana pobeđe nad fašizmom, a u avgustu 2021. godine Lazarević je, na predlog predsednice opštine Pantelej, Nataše Stanković, članice SNS-a, proglašen počasnim građaninom te niške opštine.⁴¹

Lazarević kaže i da će mart “uvek podsećati na bespoštednu odbranu od NATO agresora 1999. godine. Podsećaće nas i na sve one čiji su belezi junaštva razasuti po čitavom Kosmetu, iz kojih i danas niču kosovski i srpski crveni božuri – od Prokletija i Juničkih planina, preko Košara, Paštrika, Koritnika i Gore, sve do Drenice i Nerodimlja. Uz pripadnike Prištinskog korpusa, koji su danonoćno bili na težištu odbrane, bez ikakvih dilema svako poštovanje pripada i svim borcima iz sastava Treće armije, ali i policije.”⁴²

Uoči godišnjice početka bombardovanja (24. marta) na skupu Da se ne zaboravi, održanom u Narodnom pozorištu u Nišu, Lazarević je rekao da je “NATO upotrebio ubojita sredstva na našu zemlju tadašnju SR Jugoslaviju koja su ekvivalentna od 6 do 8 atomskih bombi bačenih na Hirošimu... Ubijali su prevashodno civile, nemoćne i slabe, decu, invalide, bolesničke kolone, ptice i sve živo u zemlji Srbiji”.⁴³

VESELIN ŠLJIVANČANIN

RATNI ZLOČINICI KAO PODRŽAVAOCI KANDIDATA I IZBORNIH LISTA

Veselin Šljivančanin je član Glavnog odbora SNS-a i autor više knjiga koje često promoviše u javnim ustanovama širom Srbije.⁴⁴

Tokom rata u Hrvatskoj Veselin Šljivančanin, major Jugoslovenske narodne armije, bio je i oficir za bezbednost 1. gardijske motorizovane brigade i Operativne grupe Jug zadužen za bataljon vojne policije potčinjen 1. gardijskoj motorizovanoj brigadi. Nakon rata je dobio čin potpukovnika i postao komandant Vojske Jugoslavije u Podgorici. MKSJ ga je, zajedno sa Miletom Mrkšićem i Miroslavom Radićem, optužio za udruženi zločinački poduhvat sa ciljem progona Hrvata i drugog nesrpskog stanovništva, prilikom čega su, nakon pada Vukovara, civili ubijani, maltretirani i mučeni na različite nehumane načine. Civilni skriveni u vukovarskoj bolnici ukrcavani su u autobuse i odvođeni ka poljuprivrednom dobru Ovčara gde su mučeni i ubijani, a potom i zakopani u masovnoj grobnici.

VESELIN ŠLJIVANČANIN

Žalbeno veće MKSJ 2009. godine je osudilo Šljivančanina zbog pomaganja i podržavanja mučenju zarobljenika na Ovčari, iako je bio odgovoran za njihovu bezbednost. Kazna mu je sa 17 smanjena na 10 godina, a 2011. godine mu je odobreno i prevremeno puštanje na slobodu.⁴⁵

O martovskom nasilju na Kosovu 2004. godine Šljivančanin kaže:

“*Mart te 2004. godine pamtim po tamnici u koju su me stavili. U tamnici su bili i neki pripadnici albanske nacionalnosti sa Kosova i Metohije. Ti Albanci su pripadali stranci Hašima Tačija. Oni su bili nastrani, drski i bezobrazni... Zločini na teritoriji Kosova i Metohije dešavali su se mnogo pre 2004. godine... Sve su to radili albanski teroristi. Glavni cilj bio je uništavanje Srbije. Išao sam u albanska sela i u svojoj knjizi “Sine, budi čovek” ja sam opisao taj moj doživljaj. Tu sam pisao šta sam radio i kad sam jedno vozilo gurnuo sa mosta kada su hteli da mi prepreče put. Morate da i vi pokažete jačinu. Mene su tada napali, zato što sam nanizao bojevu municiju, jer nije bilo dozvoljeno. A hteo sam da je neko nekog mog vojnika diruo, hteo sam da pucam.*”⁴⁶

O svom vojničkom iskustvu u kontekstu rata u Ukrajini, Šljivančanin je rekao: “Imao sam iskustva i vodio borbe u velikim naseljenim mestima i znam da je to posebno teško kad se borite protiv svog naroda. Najteže je voditi ovakve bitke jer dolazi do masovnog stradanja civila, što Putin želi da izbegne po svaku cenu.”⁴⁷

NIKOLA ŠAINOVIĆ

RATNI ZLOČINICI KAO PODRŽAVAOCI KANDIDATA I IZBORNIH LISTA

Šainović je član SPS-a od osnivanja stranke 1990. godine i obavlja funkciju člana Predsedništva.

Šainović je na obeležavanju godišnjice smrti Slobodana Miloševića ove godine rekao: "Mnogo veće sile i mnogo jači državnici od Miloševića, danas su suočeni sa onim sa čim je on bio suočen tada. Prauzrok je rušenje međunarodnog prava."⁴⁸

Za vreme rata na Kosovu Nikola Šainović je bio potpredsednik Vlade Savezne Republike Jugoslavije. Nakon rata, 2006. godine, MKSJ ga je zajedno sa Dragoljubom Ojdanićem, Nebojšom Pavkovićem, Vladimirom Lazarevićem, Sretenom Lukićem i Milanom Milutinovićem optužilo zbog udruženog zločinačkog poduhvata čiji je cilj bila promena etničke ravnoteže na Kosovu i puna kontrola srpskih vlasti prilikom čega su vršeni teror i nasilje nad kosovskim Albancima.

NIKOLA ŠAINOVIĆ

Žalbeno veće ga je 2013. godine osudilo na 18 godina zatvora za deportaciju, prisilno premeštanje i progone kao zločine protiv čovečnosti, ubistvo kao zločin protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja, a 2015. godine mu je odobreno prevremeno puštanje na slobodu.⁴⁹

O učešću u javnom životu, Šainović je izjavio:

“Pojavljujem se u medijima uglavnom kao hroničar i analitičar na istorijsko-političke teme. Važno mi je da ljudi znaju, da pamte, da ne ostaju lažne slike i priče o tome šta je bilo, jer pregovori o Kosovu nisu gotovi, oni traju i danas.” a o uzrocima rata i zločinima dodaje i “Potpisan “Rambuže” je bio ultimatum i razlog zbog koga je počeo rat. Dužnost mi je da govorim o tim činjenicama. Za tu borbu sam dobio i orden. Nažalost, treba reći i da su neki naši ljudi počinili zločin, a neko je to morao da plati. Palo je na mene i ja sam platio.”⁵⁰

U vezi sa bombardovanjem Srbije, Šainović je izjavio “Amerika se opredelila da umesto političkog procesa ka nezavisnosti Kosova, što je bio pravac Rugova, izabere oružani put ka nezavisnosti Kosova, što je bio OVK. Taj put traje i danas.” i dodaje “Ultimatum smo odbili, oni su nas bombardovali. Neko vam traži da potpišete okupaciju i davanje Kosova, a druga opcija je - bombardujem te da ti oduzmem Kosovo.”⁵¹

DRAGAN VASILJKOVIĆ

RATNI ZLOČINICI KAO PODRŽAVAOCI KANDIDATA I IZBORNIH LISTA

O kandidaturi Zdravka Ponoša za predsednika Srbije rekao je: “Apsolutno sam ubeđen da je gospodin Ponoš izuzetno hrabar ili neizmerno glup čovek, da pomisli kako bi i jedan jedini častan Srbin mogao drugačije da ga doživi nego kao izdajnika. Da je imao imalo hrabrosti i časti, 1991. godine dok sam ja pušku nosio u njegovom rodnom Golubiću, bio bi pored mene.”⁵²

Dragan Vasiljković, poznat i kao Kapetan Dragan, je početkom devedesetih godina u Golubiću kod Knina držao vojne obuke i komandovao paravojnom jedinicom “Knindže”. “Knindže” su delovale na prostoru Srpske autonomne oblasti Krajine, a Kapetan Dragan je 2006. godine optužen za ratne zločine nad civilnim stanovništvom, odnosno mučenje zarobljenika u Kninskoj tvrđavi i ubistva u Glini i Bruškoj.⁵³ Vasiljković je osuđen za ratne zločine nad civilnim stanovništvom za šta je dobio kaznu od 13 i po godina zatvora. Godine 2020. pušten je na slobodu⁵⁴ nakon čega je pokušao da se kandiduje na izborima. Međutim, nije uspeo da sakupi dovoljan broj potpisa

DRAGAN VASILJKOVIĆ

za kandidaturu. Naredne, 2021. godine, Kapetan Dragan je pokrenuo peticiju za oslobađanje Zvezdana Jovanovića, osuđenog za ubistvo premijera Zorana Đinđića, ali je Višu sud u Beogradu izjavio da za tako nešto nema osnova.⁵⁵ Štandove po gradovima širom Srbije, gde se peticija potpisivala, obezbeđivali su članovi neonacističkog udruženja “Levijatan” koje predvodi Pavle Bihali.

O svojoj odgovornosti i izdržavanju kazne rekao je:

“ *Ja sam proveo devet i po godina u pritvoru, bez jednog dokumenta koji dokazuje moju krivicu.*⁵⁶

VINKO PANDUREVIĆ

RATNI ZLOČINICI KAO PODRŽAVAOCI KANDIDATA I IZBORNIH LISTA

Vinko Pandurević je tokom rata u Bosni i Hercegovini bio komandant Prve zvorničke lake pešadijske brigade Drinskog korpusa Vojske Republike Srpske od 1992. do 1996. godine.⁵⁷

U optužnici MKSJ iz 2005. godine teretio se da su “snage VRS-a kojima su komandovali i rukovodili Ratko Mladić, Radislav Krstić i Vinko Pandurević isterale ili ubile najveći deo bosanskog muslimanskog stanovništva u srebreničkoj enklavi.”⁵⁸

Dokazi izvedeni pred MKSJ pokazuju da je Pandurević kao komadant Zvorničke brigade Vojske Republike Srpske (VRS) najkasnije 15. jula 1995. od načelnika štaba ove brigade Dragana Obrenovića saznao da su na područje Zvornika bezbednjaci Glavnog štaba i Drinskog korpusa VRS, Ljubiša Beara i Vujadin Popović po Mladićevom naređenju doveli veliki broj zarobljenika. Dokazano je i da je znao za masovna ubistva na gotovo svim zvorničkim stratištima od Pilice do Branjeva, gde su pogubljene hiljade ljudi. Postoje dokazi da je bio upoznat sa “problemima” da se toliki broj zarobljenih preveze, zatoči, strelja i pokopa.⁵⁹

VINKO PANDUREVIĆ

Pandurević je osuđen 2010. godine na 13 godina zatvora za pomaganje i podržavanje masovnih ubistava srebreničkih muškaraca i dečaka pred MKSJ, a kao učesnik napada na Srebrenicu i za progone i prisilna premeštanja civila.⁶⁰ Nakon odslužene dve trećine kazne, od 2015. godine živi i radi u Beogradu.

Komentarišući izjavu Zdravka Ponoša za TV Prva, da je “isporučivanje Hagu optuženih za ratne zločine dobar gest Srbije”, Pandurević je rekao da “uvažavanjem Haga legitimiše sud koji je samo srpsku stranu okrivio za sve zločine”.⁶¹

Ništa lično nemam protiv Ponoša, ali on očigledno zastupa politiku one vlasti koja ga je dovela na funkciju načelnika GŠ, a koja je pritom uklonila njegovu glavnu konkurenciju poput generala Pavkovića i Lazarevića. Činjenica je da su obojica tokom rata preduzimali sve neophodne mere u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom i pozitivnim propisima ratovanja kao što ni približno nije radila nijedna protivnička vojska. Neko ko pozdravlja Hag i njegove sudske odluke morao bi da ovo ima na umu, izjavio je Pandurević za “Objektiv” 13. marta 2022. godine.⁶²

VINKO PANDUREVIĆ

Pandurević je krajem 2021. godine dobio spomenicu Vojske Srbije za učešće u odbrani od NATO agresije koju mu je uručio Milan Mojsilović, aktuelni načelnik GŠ Vojske Srbije.⁶³ Na proslavi neustavnog Dana Republike Srpske u Banjoj Luci, 9. januara 2022. godine Vinko Pandurević bio je jedan od počasnih gostiju defilea policijskih snaga koji je organizovala Vlada Republike Srpske tom prilikom.⁶⁴ Na istom događaju bili su, pored ostalih, prisutni i Aleksandar Vulin, ministar unutrašnjih poslova Srbije, i Darija Kisić Tepavčević, ministarka za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja Srbije, kao i ambasador Ruske Federacije u BiH, Igor Kalabuhov.⁶⁵

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPANJI 2022. GODINE

ODNOS IZBORNIH LISTA I PREDSEDNIČKIH KANDIDATA PREMA RATNIM ZLOČINIMA

ODNOS IZBORNIH LISTA I PREDSEDNIČKIH KANDIDATA PREMA RATNIM ZLOČINIMA

Na početku izborne kampanje za gradske izbore u Beogradu, Građanski demokratski front (GDF) je krenuo u predizborne aktivnosti ispred murala Ratku Mladiću. Na konferenciji za medije 20. januara ispred murala Mladiću, predsednik GDF Zoran Vuletić izjavio je da „svojevrsan spomenik u Njegoševoj ulici Ratku Mladiću ima potpunu zaštitu vlasti. Buduća gradska vlast mora da napravi nedvosmislenu distancu u odnosu na tu politiku koja nas je uništila i čije posledice živimo kroz prethodno pobrojane probleme u svakodnevnom životu”.⁶⁶

On je naveo da “prvi korak je uklanjanje murala koje treba budući gradonačelnik lično da nadgleda, drugi je obeležavanje masovne grobnice Albanaca u Batajnici”. Kandidata za mesto gradonačelnika SNS-a Aleksandra Šapića, tom prilikom Vuletić je nazvao “nesumnjivim obožavateljem osuđenih ratnih zločinaca poput Veselina Šljivančanina”.⁶⁷ GDF je 16. marta saopštio da se ipak neće kandidovati na beogradskim izborima. Povećanje broja neophodnih potpisa pred same izbore sa 1.000 na 3.000 za grad Beograd neminovno dovodi u nepritliku svaku manju i novu političku organizaciju, bez obzira na njene programske i kadrovske potencijale, ocenili su u saopštenju GDF.⁶⁸

Aleksandar Šapić, tada član Demokratske stranke je 17. decembra 2012. godine na svom privatnom profilu na društvenoj mreži Tviter objavio fotografiju sa Veselinom Šljivančaninom. Šapić je uz fotografiju napisao poruku: “Veliki pozdrav za Veselina Šljivančanina”, a kasnije je izjavio da ne vidi nikakav problem u tome što se slikao sa Šljivančaninom.⁶⁹ Podsetimo, zamenik predsednika opštine Novi Beograd i član Šapićeve stranke SPAS od 2016. godine do 2020. godine bio je Svetozar Andrić protiv koga je Fond za humanitarno pravo podneo krivičnu prijavu 2018. godine Tužilaštvu za ratne zločine.⁷⁰

U krivičnoj prijavi se navodi da je Svetozar Andrić kao komandant Birčanske brigade VRS, u čijoj su se zoni odgovornosti nalazile između ostalih i opštine Vlasenica i Zvornik, dana 28. maja 1992. godine naredio „iseljavanje“ bošnjačkog stanovništva iz Zvornika, što je za posledicu imalo odlazak više od 10.000 Bošnjaka na prostor Malog Zvornika, Kalesije, sela Snagovo i Kula Grada. Nekoliko dana kasnije, 31. maja 1992. godine, Andrić je izdao naređenje o osnivanju logora Sušica u Vlasenici (BiH). Logor je postojao sve do 30. septembra 1992. godine i u tom periodu su zatočenici boravili u nehumanim uslovima – spavali su na betonu, dobijali su jedan obrok dnevno i nisu imali osnovne higijenske uslove za život. Većina ih je svakodnevno prebijana, žene koje su bile zatvorene u logoru su silovane, a oko 160 zatočenika je ubijeno. Ukazom nekadašnjeg predsednika Republike Srpske, osuđenog ratnog zločinca Radovana Karadžića, Svetozar Andrić je 14. jula 1995. godine imenovan za načelnika Štaba Drinskog korpusa VRS, u vreme dok su još uvek trajale masovne egzekucije srebreničkih Bošnjaka.⁷¹

ODNOS IZBORNIH LISTA I PREDSEDNIČKIH KANDIDATA PREMA RATNIM ZLOČINIMA

Andrić je bio narodni poslanik u prethodnom sazivu parlamenta od 2020. do 2022. godine, a kada je stranka SPAS maja 2021. fuzijom postala deo Srpske napredne stranke (SNS), Andrić je postao poslanik kolacije oko SNS-a.⁷²

U emisiji „Utisak nedelje“ na Televiziji NOVA S, 23. januara ove godine Radomir Lazović, kandidat koalicije MORAMO, na pitanje Boška Obradovića iz Dveri da se izjasni o genocidu u Srebrenici – Lazović je odgovorio da je saglasan sa Deklaracijom o osudi zločina u Srebrenici Narodne skupštine Srbije (2010) jer se Deklaracija zasniva na presudama međunarodnih sudova. Obradović u istoj emisiji optužio Lazovića da „izmišlja genocide“.

Obradović je tom prilikom rekao da je „Ratko Mladić sprečio treći genocid na srpskim narodom“ i dodao da „svaki napad na Radovana Karadžića i Ratka Mladića je napad na Republiku Srpsku“. Boris Tadić, predsednik SDS-a i koji je takođe bio gost „Utiska nedelje“, izjavio je da je ponosan na to što je Narodna skupština donela deklaraciju o osudi zločina u Srebrenici ali i da se protivi korišćenju termina genocid jer bi to dovelo Srbiju u tešku poziciju zbog eventualnih reparacija. On je izjavio da je Ratko Mladić svojim skrivanjem u Srbiji doveo Srbiju na ivicu sankcija od strane međunarodne zajednice.⁷³

Povodom godišnjice otmice u Štrpcima 27. februara 2022. godine, predsednik Izvršnog odbora Demokratske stranke Srđan Milivojević izjavio je:

“*„Ovaj užasan zločin nas opominje kakve su i koliko tragične posledice politike mržnje, nacionalne i verske netrpeljivosti, koja je vođena tokom devedesetih, a čiji su akteri i sledbenici nažalost i danas na vlasti u Srbiji.“*⁷⁴

“Ne moram da budem predstavnik tog bloka poput Koštunice, ali ne može ni Marinika Tepić ako se zalaže za priznanje genocida u Srebrenici“ rekao je Obradović gostujući u emisiji Intervju na TV Insajder 21. januara.⁷⁵ Marinika Tepić je odgovorila na ove tvrdnje 26. januara: “Te teške teme, te stravične teme, ti stravični događaji, koji nikada više nikome ne smeju da se dogode, nažalost, zloupotrebljavaju u kampanji, a ne zbog odnosa prema zločinu kao takvom, zbog onoga što se desilo. A naročito zbog pomirenja sa našim susedima. Za Srebrenicu svako mora da odgovara ko je kriv. Pojedinačno. Narodi nikad”.⁷⁶

U gostovanju na TV N1 22. marta, Marinika Tepić izjavila je da joj stalno spočitavaju da “želi da proglasi srpski narod za genocidan”, zbog Predloga rezolucije o genocidu u Srebrenici, iako unutra, navodi ona, piše da “ne može narod da bude kriv, krivac mora da ima ime i prezime, da bude osuđen i da leži u zatvoru”.⁷⁷

U emisiji „360 stepeni“ na N1 predsednički kandidat koalicije „Ujedinjena Srbija“ Zdravko Ponoš 10. februara rekao je da je Ratko Mladić “jedna tragična ličnost”, da je “vojnički uradio briljantne stvari u BiH”. Dodao je da je u Kninu upoznao Mladića i da

ODNOS IZBORNIH LISTA I PREDSEDNIČKIH KANDIDATA PREMA RATNIM ZLOČINIMA

ga je tada dojmio kao “oficirčinu”. “Snage pod njegovom komandom, nažalost, uradile su neke brutalne zločine. Za te zločine odgovarao je on, odgovarali su neki pojedinci, ali ne treba da za to da odgovara cela generacija ili ceo narod”, kazao tada je Ponoš.

Govoreći o muralu osuđenom ratnom zločincu Mladiću u Njegoševoj ulici u Beogradu, kazao je da takve murale najčešće crtaju “dezerteri”.⁷⁸ Izjavio je i da bi otišao u memorijalni centar Potočari, ali da bi očekivao i da predstavnici drugih naroda u Bosni i Hercegovini dođu u Kravicu. Prema njegovim rečima, Republika Srpska ne može da se tretira kao da je nastala na zločinu, jer je nastala “na pravednoj borbi”.⁷⁹ Iste stavove ponovio je u Utisku nedelje 20. februara istučući da je Ratko Mladić uradio neke briljantne akcije poput “probijanja koridora 1992. godine”.⁸⁰

Aleksandar Vučić, predsednički kanidat SNS-a i SPS-a 5. marta na televiziji Kurir, odgovarajući na izjave Dragana Đilasa o bliskosti Vojislava Šešelja sa SNS-om, izjavio je:

“*To nam govore oni koji su pustili 150 albanskih terorista iz pritvora, na osnovu jednog poziva iz Brisela urušavajući naše pravosuđe. To nam govore oni koji su ćutali 17. marta kao zaliveni. Ništa nisu znali da kažu kada je bio pogrom našeg stanovništva 2004. godine. Koji su na proglašenje nezavisnosti Kosova bezali iz ove zemlje i skrivali se i molili Zapad da to uradi ne pre, već posle izbora. To nam govore oni koji su po kilogram mesa isporučivali Srbe Haškom tribunalu. Kao što vidite, mi nismo još nijednog. Zato što smo mogli da štitimo interese Srbije, a ne da ljude kao mleveno meso isporučujemo nekome, ko sasvim izvesno, nije na pravedan i pravičan način*

ODNOS IZBORNIH LISTA I PREDSEDNIČKIH KANDIDATA PREMA RATNIM ZLOČINIMA

ustanovljavao pravdu. Oni koji nisu znali gde su Košare i koji su se bunili kada smo davali imena bulevarima Herojima sa Košara i dizali spomenike. Onima koji su kada dolazi "Oluja", govorili nemojte, najljutiće se Josipović i Hrvati ukoliko bismo to obeležavali.⁸¹

Vučić je na TV Pink 12.marta komentarisao izjavu nekadašnjeg potparola NATO-a Džejmi Šeja o mogućnosti učlanjenja Kosova u NATO. "Ja njemu neću da pominjem oružje, ja ću njemu da spomenem Bojanu Tošović bebu od 11 meseci iz Merdara kod Kuršumlije, Milicu Rakić iz Batajnice i Sanju Milenković i pitam ga sada javno - spavaš li, možeš li da spavaš i da li te je sramota da govoriš bilo šta o Srbiji?", kazao je Vučić.⁸² Ivica Dačić, predsednik SPS-a je 5. marta u Požarevcu optužio Vladu Zorana Đinđića za izručenje Slobodana Miloševića.

“*Da se podsetimo i našeg prvog predsednika partije Slobodana Miloševića. Odnos prema njemu ostaće večna sramota na licu Srbije odnosno vlastodržaca u to vreme. Izručili su glavu našeg vođe odnosno našeg predsednika.⁸³*

On je takođe 20. marta pohvalno govorio o politici Miloševića tokom devedesetih.

“*Što se tiče NATO agresije, lako je da se sa bezbedne istorijske udaljenosti o tome priča. A šta bi uradili drugi političari da su bili u to vreme u koži Slobodana Miloševića? Mi smo vodili najispravniju moguću nacionalnu i državnu politiku.⁸⁴*

Aleksandar Vulin, predsednik Pokreta socijalista je 6. marta u Knjaževcu pohvalno govorio o Vladimiru Lazareviću osuđenom za zločine protiv čovečnosti na Kosovu.

ODNOS IZBORNIH LISTA I PREDSEDNIČKIH KANDIDATA PREMA RATNIM ZLOČINIMA

“Ponosan sam što stojim pred vama, ponosan sam što stojim pred generalom Lazarevićem, najvećim živim srpskim vojnikom. Oni koji su svoju oficirsku karijeru proveli služeći NATO paktu, ne mogu ni da gledaju u lice generala Lazarevića, a mi imamo pravo i privilegiju da stojimo sa njim i pred njim i da kažemo da je ova zemlja rađala Lazareviće, a ne Ponoše”, poručio je ministar unutrašnjih poslova i predsednik Pokreta socijalista Aleksandar Vulin obraćajući se članovima Pokreta socijalista u Knjaževcu.⁸⁵

Vulin je 11. marta u Srebrenici na skupu povodom Dana opštine Srebrenica izjavio:

“ Svi koji žive sa Srbima mogu da računaju na zahvalnost Srbije na podršku i na pomoć. Ne može jednom narodu biti dobro, ako drugom narodu nije podjednako dobro. Na nama je da ovoj prelepoj deci obezbedimo mirnu i sigurnu budućnost i da budemo dostojni nade koju naša deca predstavljaju.⁸⁶

Danica Grujičić, prva na listi SNS-a na predstojećim izborima, u emisiji Intervju za Insajder televiziju rekla je:

“ Mi dvehiljaditih nismo znali ni o Košarama ni o Paštriku za herojstvo naših mladih momaka koji su bili mobilisani a nisu popustili pod hordama terorista. Dan danas na Vest Pontu-u se uči kako su Lazarević i ostali naši generali, koji su posle optuženi kao ratni zločinci, radili i kako je moguće da posle 18 000 naleta njihove avijacije unište 15 bornih kola ili tenkova.⁸⁷

ODNOS IZBORNIH LISTA I PREDSEDNIČKIH KANDIDATA PREMA RATNIM ZLOČINIMA

Delegacija Srpske koalicije NADA, predvođena liderima koalicije Milošem Jovanovićem i Vojislavom Mihailovićem, 6. marta je u selu Kamenica, opština Gornji Milanovac, položila vence na spomenik vojniku Slavku Kruniću poginulom na Košarama 4. maja 1999. godine.

“Nikada nećemo zaboraviti naše junake sa Košara, a nećemo dozvoliti ni državi da ih zaboravi, kao što je zaboravila vojnika Krunića, s obzirom da je bistu podigla crkva a ne opština ili država”, rekao je Miloš Jovanović, kandidat za predsednika Srbije Srpske koalicije NADA.⁸⁸

Miloš Jovanović je 11. marta 2022. godine izjavio i sledeće:

“*Jaću i razvijću specijalne paralelne veze Beograda i Banjaluke i nikad neću pristati na lažne optužbe i kvalifikacije događaja iz Srebrenice jer ni tamo ni bilo gde drugde Srbiji nisu počinili genocide.*”⁸⁹

Biljana Đorđević je 7. marta u intervjuu za RTV Vojvodine izjavila da je ljudima iz koalicije “Moramo” važno da se razlikuju od onih “patriota” koji brane murale Ratku Mladiću, koji organizuju skupove podrške ruskom predsedniku Vladimiru Putinu.”⁹⁰

ODNOS IZBORNIH LISTA I PREDSEDNIČKIH KANDIDATA PREMA RATNIM ZLOČINIMA

Stranka demokratske akcije Sandžaka (SDA Sandžaka) 10. marta je predstavila svoju izbornu listu, a na predstavljanju je Enis Imamović istakao “da će se boriti za pravdu svih Bošnjaka i da će nastaviti da insistiraju na priznavanju i osudi genocida u Srebrenici i usvajanju rezolucije u parlamentu i dodao da će jedan od njihovih prvih zahteva svakoj demokratskoj vladi biti Zakon o lustraciji, kao i raspuštanje paralelnih struktura u Vladi i vlasti Srbije.”⁹¹

Milica Đurđević-Stamenkovski kao kandidatkinja za predsednicu Srbije Zavetnika komentarisala je 17. marta imenovanje Jelene Milić za ambasadorku Srbije u Hrvatskoj. „Da li vlast zaista očekuje da će Milić kao osvedočeni NATO lobista, kao osoba koja nas poziva da uvedemo sankcije Rusiji i da prihvatimo odgovornost za navodni genocid u Srebrenici da radi u interesu države Srbije i na zaštiti prava ugroženih Srba u Hrvatskoj“, upitala je Đurđević Stamenkovski u pisanoj izjavi.⁹²

Miša Vacić, predsednički kandidat Srpske desnice, gostujući 17. marta u emisiji „360 stepeni“ na televiziji N1, negirao je genocid u Srebrenici kao i ratni zločin na Tuzlanskoj Kapiji 25. maja 1995. godine.⁹³ Presudom Suda Bosne i Hercegovine od 12. juna 2009. godine Novak Đukić, bivši komandant Taktičke grupe Ozren Vojske Republike Srpske, osuđen je na 25 godina zatvora zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Nakon što je Ustavni sud BiH ukinuo presudu kojom je bio osuđen na 25 godina zatvora, Sud BiH je u junu 2014. kaznu Đukiću smanjio na 20 godina. Novak Đukić je u periodu između dve presude prebegao u Srbiji navodeći

ODNOS IZBORNIH LISTA I PREDSEDNIČKIH KANDIDATA PREMA RATNIM ZLOČINIMA

da je otišao na lečenje. Za Đukićem je raspisana poternica 2014., nakon čega je od Srbije zatraženo preuzimanje presude. Pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu od februara 2016. godine odugovlači se postupak za priznanje i izvršenje pravnosnažne krivične presude Suda Bosne i Hercegovine (BiH) protiv Novaka Đukića. Iako je prošlo više od pet godina postupka, Viši sud je zbog psihičkog stanja Đukića prošle godine saopštio da on neće prisustovati suđenju do septembra 2021. godine.⁹⁴

U oktobru 2020. Fondacija „Istina, pravda, pomirenje” u prostoru Centra za kulturnu dekontaminaciju (CZKD) otvorila je izložbu „I kada boli, istina je lek”. Izložba se sastoji od dokumenata sa suđenja Novaku Đukiću kao i svedočanstva porodica žrtava. Izložba je bila planirana za maj 2020. godine u Novom Sadu ali je zbog pandemije odložena za jesen. Otvaranje izložbe je pokušao da omete predsednik Srpske desnice, Miša Vacić ali je ubrzo otišao.⁹⁵

ODNOS PREMA RATNIM ZLOČINIMA U IZBORNOJ KAMPANJI 2022. GODINE

PREPORUKE INSTITUCIJAMA REPUBLIKE SRBIJE

NOVOM SAZIVU NARODNE SKUPŠTINE:

- 1 | Ukoliko Vojislav Šešelj osvoji poslaničko mesto, Odbor za administrativna pitanja Narodne Skupštine, prema članu 14. Zakona o izboru narodnih poslanika mora konstatovati prekid mandata Šešelju po osnovu pravosnažne presude Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove za progon i podsticanja na progon Hrvata u Hrtkovcima u Vojvodini;
- 2 | Da izmeni Zakon o izboru narodnih poslanika i Zakona o izboru predsednika tako da se lica osuđena za teška krivična dela, uključujući ratne zločine ne mogu kandidovati na izborima;
- 3 | Da dopuni član 387. Stav 5, Krivičnog zakonika tako da se omogući krivično sankcionisanje negiranja i relativizacije žrtava ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida na osnovu presuda Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju i Međunarodnog suda pravde;
- 4 | Da donese novi zakon, zasnovan na Modelu zakona Fonda za humanitarno pravo o pravima civilnih žrtava povreda ljudskih prava u oružanim sukobima i u vezi sa oružanim sukobima u periodu od 1991. do 2001. godine, koji sadrži normativna rešenja za ostvarivanje prava žrtava u skladu sa međunarodnim ugovorima o zaštiti ljudskih prava i drugim međunarodnim standardima u pružanju reparacija žrtvama;

PREPORUKE INSTITUCIJAMA REPUBLIKE SRBIJE

- 5 | Da izmeni Zakon o pravima boraca, vojnih invalida i civilnih invalida rata tako da borački dodatak ne bude ograničen na ljude starije od 60 godina koji nemaju drugi izvor prihoda;
- 6 | Donese novi član krivičnog zakonika tako da prisilni nestanak postane posebno krivično delo shodno Konvenciji UN-a o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka kako bi se ubrzalo otkrivanje nestalih i procesuirali oni koji skrivaju informacije u vezi sa ovim problemom;
- 7 | Potrebno je doneti i implementirati zakon o nestalima u Srbiji uz što širu konsultaciju sa udruženjima žrtava i civilnim društvom, ali i poboljšati druga zakonska rešenja kojima će se unaprediti generalni status civilnih žrtava rata;
- 8 | Izmeniti Zakon o ratnim memorijalima tako da se omogući podizanje spomenika civilnim i vojnim žrtvama rata bez obzira na etničku ili versku pripadnost;

**VLADI REPUBLIKE SRBIJE, MINISTARSTVU
UNUTRAŠNJIH POSLOVA I MINISTARSTVU
ODBRANE:**

- 9 | Da poštuje presude Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju što je pravna obaveza po osnovu člana 2. Zakona o saradnji Srbije i Crne Gore sa Međunarodnim tribunalom za krivično gonjenje lica odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine;
- 10 | Da prekine sa praksom slavljenja ratnih zločinaca davajući im javni prostor i budžetska sredstva građana Republike Srbije;
- 11 | Da utvde odgovornost za bekstvo i ulože sve resurse da pronađu Rajka Kozlinu koji je osuđen za ratni zločin u selu Trnje;
- 12 | Da utvde odgovornost za dopremanje knjige “Srebrenica: Službena laž epohe” koja je u velikom broju primeraka bila na raspolaganju pacijentima u Kovid bolnici u Štark Areni u april 2021. godine;

NOVOM PREDSEDNIKU REPUBLIKE:

- 13 | Da oduzme činove i ordenja licima osuđenim za teška krivična dela, ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i genocid koji su bili pripadnici JNA/ Vojske Jugoslavije odnosno Vojske Srbije i Crne Gore i Vojske Srbije;
- 14 | Da se izvini svim građanima Srbije kao i građanima drugih zemalja koje su policijske i vojne snage SR Jugoslavije i Srbije prisilno mobilisale, posebno izbeglicama iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske;

NOVOM GRADONAČENIKU BEOGRADA:

- 15 | Da utvde odgovornost za dopremanje knjige “Srebrenica: Službena laž epohe” koja je u velikom broju primeraka bila na raspolaganju pacijentima u Kovid bolnici u Štark Areni u aprilu 2021. godine;

1. Zakon o izboru narodnih poslanika, "Sl. glasnik RS", br. 14/2022: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_izboru_narodnih_poslanika.html
2. Zakon o lokalnim izborima, "Sl. glasnik RS", br. 14/2022: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_lokalnim_izborima.html
3. Zakon o predsedniku Republike, "Sl. glasnik RS", br. 111/2007: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_predsedniku_republike.html
4. Zakon o vojsci, "Sl. glasnik RS", br. 116/2007, 88/2009, 101/2010 - dr. zakon, 10/2015, 88/2015 - odluka US, 36/2018, 94/2019 i 74/2021 - odluka US: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_vojsci_srbije.html
5. Zakonom o zabrani manifestacija neonacističkih ili fašističkih organizacija i udruženja i zabrani upotrebe neonacističkih ili fašističkih simbola i obeležja, "Sl. glasnik RS", br. 41/2009: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zabrani_manifestacija_neonacistickih_ili_fasistickih_organizacija_i_udruzenja_i_zabrani_upotrebe_neonacistickih.html
6. Krivični zakonik, "Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019: <https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni-zakonik-2019.html>
7. Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, "Sl. glasnik RS", br. 97/2021: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-10/Nacionalna%20strategija%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlocina%20od%202021.%20do%202026.%20godine_compressed.pdf
8. Milica Stojanović, Nova strategija Srbije za ratne zločine: Put do pravde ili slepa ulica, BIRN, 25.10. 2021: <https://balkaninsight.com/2021/10/25/nova-strategija-srbije-za-ratne-zlocine-put-do-pravde-ili-slepa-ulica/?lang=sr>
9. Ustav Republike Srbije, "Službeni glasnik RS" br. 98/2006: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije>
10. Predmet Šešelj, Sažetak drugostepene presude, 11. 4. 2018: <https://jrad.irmct.org/view.htm?r=241973&s=>
11. Zakon o izboru narodnih poslanika, član 131 stav 2 tačka 3, "Sl. glasnik RS", br. 14/2022: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_izboru_narodnih_poslanika.html
12. BAHATI ŠEŠELJ MISLI DA JE DUHOVIT Bezobrazno se parkirirao pred vratima Palate pravde, pa kaže: "Kako sam uspeo? POPELI ME UZ STEPENICE SA SVE DŽIPOM!", Blic, 8.2. 2022: <https://www.blic.rs/vesti/politika/bahati-seselj-misli-da-je-duhovit-bezobrazno-se-parkirirao-pred-vratima-palate-pravde/gsx02q2>
13. Šešelj (SRS): Očuvanje Republike Srpske je najveći nacionalni interes, Beta, 10.3. 2022: <https://beta.rs/vesti/politika-vesti-srbija/160174-seselj-srs-ocuvanje-republike-srpske-je-najveci-nacionalni-interes>
14. Šešelj: Borićemo se da Kosovo i Metohija ostanu u sastavu Srbije, N1, 13.3. 2022: <https://rs.n1info.com/izbori-2022/parlamentarni-izbori/seselj-boricemo-se-da-kosovo-i-metohija-ostanu-u-sastavu-srbije/>
15. Šešelj: Pobjeda Vučića u interesu naroda, N1, 15.3. 2022: <https://rs.n1info.com/izbori-2022/predsednicki-izbori/seselj-pobeda-vucica-u-interesu-naroda/>
16. ŠEŠELJ BEZ DLAKE NA JEZIKU Boris Tadić je "pekmezište" i najveći živi srpski izdajnik, Alo, 29.1. 2022: <https://www.alo.rs/vesti/politika/591820/vojislav-seselj-boris-tadic-najnovije-vesti/vest>
17. VOJISLAV ŠEŠELJ O IZJAVI ĐILASOVOG PIJUNA: Ponoš je "NATO general" i njegovim izjavama ne treba čuditi, Srbija danas, 11.2. 2022: <https://www.srbijadanas.com/vesti/info/vojislav-seselj-o-izjavi-dilasovog-pijuna-ponos-je-nato-general-i-negovim-izjavama-ne-treba-cuditi-2022-02-11>
18. Dosije: Zločini nad Hrvatima u Vojvodini, Fond za humanitarno pravo, Beograd, 2019, str. 47-49: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/01/Dosije_Hrvati_u_Vojvodini_srp.pdf
19. Snežana Čongradin, Ivan Barbačić: Tražićemo svoja prava u Strazburu, Danas, 18. 6. 2019: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/suocavanje/ivan-barbalic->

[trazicemo-svoja-prava-u-strazburu/](#)

20. Maja Žilić, Pregled procesuiranja Vjerice Radete i Petra Jojića zbog nepoštovanja suda: <https://ratusrbiji.rs/pregled-procesuiranja-vjerice-radete-i-petra-jojica-zbog-nepostovanja-suda/>
21. Adijus prijavio Savetu bezbednosti UN da Srbija odbija da uhapsi i izruči Jojića i Radetu, Danas, 8.6. 2021: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/adijus-prijavio-savetu-bezbednosti-un-da-srbija-odbija-da-uhapsi-i-izrucu-jojica-i-radetu/>
22. "Srpska radikalna stranka će biti deo vladajuće većine ili najjača opozicija", B92, 17.2. 2022: https://www.b92.net/info/izbori2022/vesti.php?yyyy=2022&mm=02&dd=17&nav_id=2106703
23. Varničilo u programu uživo zbog Ukrajine: Urošević iz SPO žestoko vređao Putina, a Radeta mu nije ostala dužna na prozivke, Kurir, 28.2. 2022: <https://www.kurir.rs/vesti/politika/3881397/radeta-zaratila-sa-odbornikom-spo-urosevicem-zbog-putina>
24. Radikali položili venac na grob Slobodana Miloševića, Beta, 11.3. 2022: <https://naslovi.net/2022-03-11/beta/radikali-polozili-venac-na-grob-slobodana-milosevica-video/30112881>
25. Božidar Delić, Istinomer: <https://www.istinomer.rs/akter/bozidar-delic/>
26. Dosije: 549 motorizovana brigada Vojske Jugoslavije, Fond za humanitarno pravo, Beograd, 2013, str. 3: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/03/Dosijea-549.-Motorizovana-brigada-Vojske-Jugoslavije.pdf>
27. Božidar Delić, Istinomer: <https://www.istinomer.rs/akter/bozidar-delic/>
28. FHP podneo krivičnu prijavu protiv Božidara Delića i 10 drugih pripadnika VJ i MUP-a Srbije za krivično delo ratnog zločina, 9.5. 2008: <http://www.hlc-rdc.org/?p=12923>
29. Krivična prijava protiv oficira Vojske Jugoslavije za zločin nad 17 kosovskih Albanaca i jednog Aškalije, 27.12. 2013: <http://www.hlc-rdc.org/?p=26011>
30. Iva Martinović, Hag traži izručenje dvoje radikala sa izborne liste, Radio Slobodna Evropa, 10.3.2020: <https://www.slobodnaevropa.org/a/optuzeni-radikali-na-izornoj-listi/30479961.html>
31. Bivši komandant srpskih snaga na Kosovu nosilac liste na izborima, Radio slobodna Evropa, 7.2. 2022: <https://www.slobodnaevropa.org/a/bozidar-delic-izbori-srbija/31691232.html>
32. KOALICIJA NADA: Kosovo i Metohija su neotuđivi deo Srbije, Pravda, 26.2. 2022: <https://pravda.rs/2022/2/26/koalicija-nada-kosovo-i-metohija-su-neotudjivi-deo-srbije/>
33. Delić (NADA): Osuda Rusije u UN ogromna greška, Ukrajina ugrozila ruski interes, Beta, 18.3. 2022: <https://naslovi.net/2022-03-18/beta/delic-nada-osuda-rusije-u-un-ogromna-greska-ukrajina-ugrozila-ruski-interes/30160695>
34. Vesna Milanović Simić, Hala Osnovne škole u Apatinu nosi naziv heroja sa Pastrika - Radeta Ratka Vejina, RTV, 16.2. 2022: https://rtv.rs/sr_lat/vojvodina/backup/hala-osnovne-skole-u-apatinu-nosi-naziv-heroja-sa-pastrika-radeta-ratka-vejina_1314936.html
35. Milan Galović, Otkrivena bista ruskog dobrovoljca Alberta Andijeva, Politika, 12.3. 2022: <https://www.politika.rs/sr/clanak/501815/Otkrivena-bista-ruskog-dobrovoljca-Alberta-Andijeva>
36. General Delić: Vučić će uprljati ime heroja Veljka Radenovića, Beta, 22.3. 2022: <https://naslovi.net/2022-03-22/beta/general-delic-vucic-ce-uprljati-ime-heroja-veljka-radenovica/30189342>

37. Dosije: Operacija Reka, Fond za humanitarno pravo, Beograd, 2015, str. 45-50: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/10/Dosije-Operacija_Reka.pdf
38. Iva Martinović i Bekim Bislimi, Nova bitka Srbije i Kosova za Interpol, Radio Slobodna Evropa, 23.10. 2018: <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-kosovo-interpol/29559836.html>
39. "VUČIĆ, MOJ PREDSEDNIK": Vulin i Lazarević dali podršku kandidaturi Aleksandra Vučića, Večernje novosti, 6.3. 2022: <https://www.novosti.rs/vesti/izbori-2022/1093200/vulin-lazarevic-potpis-vucica>
40. Podaci o predmetu Šainović et al, Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju: https://www.icty.org/x/cases/milutinovic/cis/bcs/cis_sainovic_et_al_bcs.pdf
41. Tomislav Marković, Kad ratni zločinac postane počasni građanin, Al Jazeera, 13.8. 2021: <https://balkans.aljazeera.net/opinions/2021/8/13/kad-ratni-zlocinac-postane-pocasni-gradjanin>
42. Toma Todorović, General Vladimir Lazarević: Ne smemo zaboraviti žrtve NATO agresije, Politika, 4.3. 2022: <https://www.politika.rs/sr/clanak/501122/General-Vladimir-Lazarevic-Ne-smemo-zaboraviti-zrtve-NATO-agresije>
43. General Lazarević, govoreći u čast i slavu junacima, održao čas istorije, Niške vesti, 23.3. 2022: https://niskevesti.rs/general-lazarevic-govoreci-u-cast-i-slavu-junacim-odrzaao-cas-istorije/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=general-lazarevic-govoreci-u-cast-i-slavu-junacim-odrzaao-cas-istorije
44. Milica Čubrilo, Još jednom o Vukovaru, Vreme, 25.11. 2021: <https://www.vreme.com/vreme/jos-jednom-o-vukovaru/>
45. Podaci o predmetu Mrkšić et al, Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju: https://www.icty.org/x/cases/mrksic/cis/bcs/cis_mrksic_al_bcs.pdf
46. ALBANC SU U HAGU SLAVILI NASILJE, A HRVATI OSUĐIVALI: Šljivančanin o Martovskom pogromu 2004, OTKRIO i šta se dešavalo u tamnici, Kurir, 16.3. 2022: <https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/3892171/martovski-pogrom-nad-srbima-kosovo-i-metohija>
47. PUTIN NAREDIO: Završavajte za 72 sata, Republika, 5.3. 2022: <https://www.republika.rs/vesti/tema-dana/345491/ukrajina-rat-vladimir-putin-naredba>
48. Novica Savić, Održan pomen Slobodanu Miloševiću u Požarevcu, RTS, 11.3.2022: <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4735531/slobodan-milosevic-16-godina-pomen.html>
49. Podaci o predmetu Šainović et al, Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju: https://www.icty.org/x/cases/milutinovic/cis/bcs/cis_sainovic_et_al_bcs.pdf
50. UNUKA MARTA PRE POLITIKE: Nikola Šainović u penziju otišao iz haške ćelije, vratio se partiji, bez ambicija, Večernje novosti, 26.2.2022: <https://www.novosti.rs/drustvo/vesti/1089636/unuka-marta-pre-politike-nikola-sainovic-penziju-otisao-haske-celije-vratio-partiji-bez-ambicija>
51. Antonija Vučićević, NEKADAŠNJI PREMIJER JUGOSLAVIJE NIKOLA ŠAINOVIĆ SE PRISETIO PREGOVORA U RAMBUJEU PRE 23 GODINE Hteli su rat po svaku cenu, bombardovanje je bilo neminovno, Alo, 7.2. 2022: <https://www.alo.rs/vesti/politika/594614/nikola-sainovic-bombardovanje-jugoslavije-rambuje/vest>
52. "GDE SI BIO DOK SAM JA NOSIO PUŠKU U TVOM RODNOM GOLUBIĆU I BRANIO KRAJINU?!" Kapetan Dragan osuo rafalnu paljbu, nije štedeo reči kada je čuo šta Zdravko Ponoš hoće da uradi sa Srbijom, Alo, 11.2. 2022: <https://www.alo.rs/vesti/politika/596125/gde-si-bio-dok-sam-ja-nosio-pusku-u-tvom-rodnom-golubicu-i-branio-krajinu-kapetan-dragan-osuo-rafalnu-paljbu-nije-stedeo- reci-kada-je-cuo-sta-zdravko-ponos-hoce-da-uradi-sa-srbijom/vest>
53. Suđenje Dragani Vasiljkoviću, Documenta, 5.10. 2016: <https://documenta.hr/novosti/sudenje-draganu-vasiljkovicu/>
54. Milica Stojanović i Ana Vladislavljević, Hrvatska oslobodila Kapetana Dragana, BIRN, 28. mart 2020: <https://balkaninsight.com/2020/03/28/hrvatska-oslobodila-kapetan%D0%B0-dragan%D0%B0/?lang=sr>
55. Milica Stojanović, Vrhovni sud Srbije neće reagovati po peticiji za oslobađanje Zvezdana Jovanovića, BIRN, 5. oktobar 2021: <https://balkaninsight.com/2021/10/05/vrhovni-sud-srbije-nece-reagovati-po-peticiji-za-oslobađanje-zvezdana-jovanovica/?lang=sr>

56. ONI SU KRIVI ZA TORTURU NAD ĐOKOVIĆEM! Kapetan Dragan zna ko stoji iza deportovanja Novaka iz Australije, Alo, 23. januar 2022: <https://www.alo.rs/sport/tenis/589324/kapetan-dragan-novak-djokovic-australija/vest>
57. Prebacivanje Vinka Pandurevića predmet” ICTY, 23.3. 2005: <https://www.icty.org/bcs/press/prebacivanje-vinka-pandurevi%C4%87a-predmet>;
58. Isto;
59. Nemanja Stjepanović, Dijalog sa zločincem, Peščanik, 8.2.2018: <https://pescanik.net/dijalog-sa-zlocincem/>;
60. Sažetak presude u predmetu Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih” MKTJ, 10.6.2010: <https://www.icty.org/x/cases/popovic/tjug/bcs/100610.pdf>;
61. “Lako je njemu da priča kad nije bio na frontu”: Srpski generali poručili Ponošu šta mislite, Objektiv, 13.3.2022: <https://objektiv.rs/vest/1035198/lako-je-njemu-da-prica-kad-nije-bio-na-frontu-nije-ratovao-srpski-general-porucili-ponosu-sta-misle/>;
62. Isto;
63. YIHR: Spomenica Pandureviću nastavak državne zaštite murala Mladiću, RSE, 30.12.2021: <https://www.slobodnaevropa.org/a/vinko-pandurevic-vojska-srbije-spomenica/31633591.html>;
64. Šmit: Da li je osuđeni zločinac Pandurević Dodikov savetnik?, Danas, 15.1.2022: <https://www.danas.rs/svet/region/smit-da-li-je-osudjeni-zlocinac-pandurevic-dodikov-savetnik/>;
65. Održan defile u Banjaluci povodom spornog 9. januara, RSE, 9.1.2022: <https://www.slobodnaevropa.org/a/januar-rs-nesutavni-praznik/31642751.html>;
66. Vuletić: Izbornu trku počinjemo ispred murala Ratku Mladiću na Vračaru, Danas, 20.1.2022: <https://www.danas.rs/vesti/politika/vuletic-izbornu-trku-pocinjemo-ispred-murala-ratku-mladicu-na-vracaru/>;
67. Isto;
68. GDF ne izlazi na beogradske izbore, Danas, 16.3.2022: <https://www.danas.rs/vesti/politika/izbori22/gdf-ne-izlazi-na-beogradske-izbore/>;
69. Tvitovanje Šljivčanina, RTS, 18.12.2012: <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/1231720/tvitovanje-sljivcanina.html>;
70. U poslaničkoj klupi Skupštine Srbije sa krivičnom prijavom za ratne zločine u BiH, RSE, 7.8.2020: <https://www.slobodnaevropa.org/a/svetozar-andric-skupstina-srbija-vojska-rat-bih/30771761.html>;
71. Krivična prijava protiv Svetozara Andrića, FHP, 2.3.2018: <http://www.hlc-rdc.org/?p=34855>;
72. SPAS zvanično pristupio SNS, Šapić izabran za potpredsednika Glavnog odbora, N1, 29.5.2021: <https://rs.n1info.com/vesti/spas-pristupio-sns-vucic-porucio-dobrodosli-u-svoju-stranku/>;
73. Emisija „Utisak nedelje“, TV NOVA S, 23.1.2022: <https://www.youtube.com/watch?v=RfUMsKWmMp8>;
74. Milivojević: Ne zaboravljamo žrtve zločina u Štrpcima, Demokratska stranka, 27.2.2022: https://www.ds.org.rs/vest/milivojevic-ne-zaboravljamo-zrtve-zlocina-u-strpcima?_lat=1;
75. Insajder -intervju Boško Obradović, Insajder TV, 21.1.2022: <https://www.youtube.com/watch?v=H-5-C6-v5gY>;
76. Insajder- intervju Marinika Tepić, Insajder TV, 26.1.2022: https://www.youtube.com/watch?v=fNwvcBy_-B0;
77. Tepić: Ljudi su progledali, imaju ne samo protiv koga da glasaju, nego i za koga, TV N1, 22.3.2022: <https://rs.n1info.com/izbori-2022/parlamentarni-izbori/tepic-ljudi-su-progledali-imaju-ne-samo-protiv-koga-da-glasaju-nego-i-za-koga/>;

78. 360 stepeni: Zdravko Ponoš, TV N1, 10.2.2022: <https://rs.n1info.com/video/360-stepeni/360-stepeni-zdravko-ponos/>;
79. Isto;
80. Utisak nedelje: Zdravko Ponoš, Dušan Teodorović i Tanasije Marinković, TV NOVA S, 27.2.2022: https://www.youtube.com/watch?v=WG0-lpil_-k;
81. EKSKLUZIVNO! Aleksandar Vučić o izborima, ukrajinskoj krizi i aktuelnim temama! Usijanje, Kurir TV, 05.03.2022: <https://www.youtube.com/watch?v=0fnAJKQB7aQ>;
82. Vučić: Žele da uguraju Kosovo u NATO, da li Džejmi Šej mirno spava?, Kosovo Online, 12.3.2022: <https://www.kosovo-online.com/vesti/politika/vucic-zele-da-uguraju-kosovo-u-nato-da-li-dzejmi-sej-mirno-spava-13-3-2022>;
83. Izručenje Milodevića sramota: Socijalisti na izbornom skupu u Požarevcu, Večernje Novosti, 5.3.2022: <https://www.novosti.rs/vesti/izbori-2022/1093035/izrucenje-milosevica-sramota-socijalisti-izbornom-skupu-pozarevcu>;
84. Izbori 2022: Ilica Dačić u Vrbasu, SPS, 20.3.2022: <https://www.sps.org.rs/2022/03/20/izbori-2022-ilica-dacic-u-vrbasu/>;
85. Predsednik Pokreta socijalista Aleksandar Vulin poručio sa skupa svoje partije u Knjaževcu: Pobjeda koja je pred Vučićem je pobjeda svakog Srbina gde god da živi, Pokret socijalista, 6.3.2022: <https://pokretsocijalista.rs/news/?id=4819>;
86. Vulin u Srebrenici: Srbija sa Vučićem braniće Srbe gde god da žive, Danas, 11.3.2022: <https://www.danas.rs/svet/region/vulin-u-srebrenici-srbija-sa-vucicem-branice-srbe-gde-god-da-zive/>;
87. Intervju Danica Grujičić, Insajder TV, 16.3.2022: <https://www.youtube.com/watch?v=Sr9gl1Xmtf8>;
88. Srpska koalicija NADA položila vence na spomenik Krunicu, junaku sa Košara, Beta, 6.3.2022: <https://beta.rs/politika/159985-srpska-koalicija-nada-polozila-vence-na-spomenik-krunicu-junaku-sa-osara>;
89. Jovanović (NADA): Srbi ni u Srebrenici ni bilo gde nisu počinili genocid, Beta, 11.3.2022: <https://beta.rs/vesti/politika-vesti-srbija/160222-jovanovic-nada-srbi-ni-u-srebrenici-ni-bilo-gde-nisu-pocinili-genocid>;
90. Koalicija „Moramo“: Potreban nam je levi patriotizam, RTV Vojvodine, 7.3.2022: https://rtv.rs/sr_lat/izbori-2022/parlamentarni-izbori/koalicija-moramo-potreban-nam-je-novi-levi-patriotizam_1320735.html;
91. Novi Pazar: SDA Sandžaka predstavila 45 kandidata za narodne poslanike, Danas, 11.3.2022: <https://www.danas.rs/vesti/politika/izbori22/novi-pazar-sda-sandzaka-predstavila-45-kandidata-za-narodne-poslanike/>;
92. Đurđević Stamenkovski: Imenovanjem Jelene Milić za ambasadora u Hrvatskoj režim ponizio Srbe, Danas, 17.3.2022: <https://www.danas.rs/vesti/politika/djurdjevic-stamenkovski-imenovanjem-jelene-milic-za-ambasadora-u-hrvatskoj-rezim-ponizio-srbe/>;
93. 360 stepeni: Predsednički kandidat Miša Vacić, TV N1, 17.3.2022: <https://www.youtube.com/watch?v=blXle0EnB5I>;
94. Sećamo se žrtava u Bradini i na Tuzlanskoj Kapiji, YIHR Srbija, 25.5.2021: <https://www.yihr.rs/bhs/secamo-se-zrtava-zlocina-u-bradini-i-na-tuzlanskoj-kapiji/>;
95. Šta kažu organizatori izložbe koju je prekinuo Miša Vacić, N1, 10.10.2020: <https://rs.n1info.com/vesti/a659300-sta-kazu-organizatori-izlozbe-koju-je-prekinuo-misa-vacic/>;

INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA / MART 2022. / YIHR.RS